

א-ג

רב המנונא אורי בבבל במקום הנקרא **חרתא**, דבנאה איש אמגושי [מכשף], שנקרא **ארגז**, אפילו **בשני דרב חסדא** רבו שהיה בבבל, כיון שלא היה מקומו של רב חסדא, שהיה במחוזא.

תיקנו חכמים להראות סכין של שחיטה לחכם לבודקו, מפני כבודו של חכם. ואף שרב אשי רבו של רבינא היה בבבל, מכל מקום:

רבינא סר סכינא [בדק סכין לטבח] **בבבל**.

אמר ליה רב אשי: מאי טעמא עבד מר הכי, והרי נוטל אתה בכך עטרת כבוד העיר, ואינך נותנה לרביך הדר עמך בבבל?!

אמר ליה רבינא לרב אשי: והא רב המנונא אורי בבבל בחרתא דארגז בשני דרב חסדא רבו, הואיל ולא היה רבו דר בה, ואף שהיה דר אף הוא בבבל.

ואם כן, גם אני הרי לא הוריתי במתא מחסיא שהיא מקומך, ואין צריך לחוש לכך שאף רבו בבבל הוא.

אמר ליה רב אשי לרבינא: לא כפי שאתה אומר שמועה זו שרב המנונא "אורי" בחרתא דארגז, אלא "לאו אורי", איתמר! כיון שהיו שניהם בבבל.

אמר ליה רבינא לרב אשי: שתי שמועות היו.

באחת, **אתמר "אורי"**.

וזאתמר **"לא אורי"**.

בשני דרב הונא רביה — הוא דלא אורי.

והיינו דאיתמר: "לא אורי".

ואורי בשני דרב חסדא, דתלמיד חבר [חכם כמותו, אלא שלמד ממנו דבר אחד או יותר] דייליה הוה.

ואנא [רבינא] נמי — תלמיד חבר דמר [רב אשי] אנא! (4)

אמר רבא: צורבא מרבנן, חזי סכין לנפשיה כששוחט בהמה שלו, ואין צריך להראותה לרבו ואפילו במקום רבו.

רבינא איקלע למחוזא, שהיה מקומו של רבא, **אייתי אושפיזיכניה** [בעל אכסניתו] **סכינא, וקא מחוי [הראה] ליה קודם ששחט** עבור רבינא.

אמר ליה רבינא לאושפיזיכניה: זיל, אמטייה [לך והביאה] לרבא.

אמר תמה ליה אושפיזיכניה לרבינא: וכי לא סבר לה מר את הא דאמר רבא: צורבא מרבנן חזי לנפשיה?!

אמר ליה רבינא: כשאוכל אני באכסניא לא מיקרי לנפשיה.

כי, אנא מיזבן זבינא, בדמים אני קונה את הבשר ממך, וכשאר חנויות בשר אתה לגבי!

סימן לזכור המעשה הבא שבגמרא: זילא, מהניא, מחלף [רב אחא בר תחליפא], איקא

4. וכתבו התוספות שאף רב חסדא תלמיד חבר דרב הונא הוי, ולפיכך הורה — כדאמרינן לעיל.

[רב אחא בריה דרב איקא] ויעקב [רב אחא בר יעקב]:

רבי אלעזר מהגרוניא, ורב אחא בר תחליפא, איקלעו לבי רב אחא בריה דרב איקא, באתריה [במקומו] דרב אחא בר יעקב.

בעי רצה רב אחא בריה דרב איקא למיעבד להו עיגלא תילתא [לשחוט ולבשל להם עגל בשליש גידולו, שאז הוא עומד בעיקר טעם בשרו].

אייתי סכינא וקא מחוי להו לרבי אלעזר מהגרוניא ולרב אחא בר תחליפא, אורחיו.

אמר להו רב אחא בר תחליפא: לא ליחוש ליה לסבא, וכי לא נחוש לכבודו של רב אחא בר יעקב שהוא מרא דאתרא ונראה לו הסכין?!

אמר להו רבי אלעזר מהגרוניא: הכי אמר רבא: צורבא מרבנן — חזי לנפשיה, ויכולים אנחנו עצמנו לראות הסכין [שלא היו אוכלים בשכר, והוי "לנפשיה"].

חזי [ראה הסכין רבי אלעזר מהגרוניא], ואיענש על שראה!

ותמהינן: והאמר רבא: צורבא מרבנן חזי לנפשיה, ואמאי איענש?!

ומשינינן: שאני התם דאתחילו בכבודו, מאחר שנאמר לו דניחוש לסבא, והתחילו לדבר בכבודו, לא היה לו לזלזל בדבר.

ואי בעית אימא: שאני רב אחא בר יעקב, דמופלג היה, בזקנה ובחכמה!

אמר רבא: ולאפרושי אדם מאיסורא, שראה התלמיד אדם שרוצה לעבור עבירה ורבו שם ושותק — אפילו בפניו של הרב, אם קופץ התלמיד וגוער בו שפיר דמי.

רבינא הוה יתיב קמיה דרב אשי, חזייה ליהווא גברא, דקא אפר ליה לחמריה בצניתא בשבתא [ראה אדם שהיה קושר חמורו לדקל בשבת], ואסור משום שבות להשתמש באילן.

רמא ביה רבינא קלא [נתן עליו רבינא בקולו], ולא אשגח — ההוא גברא — ביה.

אמר ליה רבינא לההוא גברא: ליהוי האי גברא בשמתא [תהיה בנידוי]!

אמר ושאל ליה רבינא לרב אשי: כי האי גוונא שעשיתי לפניך מי מתחזא כאפקרותא [חוצפה]?

אמר ליה רב אשי לרבינא: "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ד" [פסוק הוא: אין תורת חכמה וכבוד ותבונה עומדת כנגד חילול השם].

ללמדך: כל מקום שיש בו חילול השם — אין חולקין כבוד לרב!

אמר רבא: להורות הלכה בפניו של רבו אסור, וחייב מיתה.

להורות שלא בפניו — אסור, ואין חייב מיתה.⁽⁵⁾

ותמהינן עלה: וכי שלא בפניו, לא חייב מיתה?!

היכן מיקרי "בפניו", והחילוקים שבין רב

5. ראה תוספות ד"ה רב, ובראשונים כאן, עד

והא תניא [מסיפא דברייתא מקשינן]:

רבי אליעזר בן יעקב [ב"ח] אומר: לא מתו בני אהרן [נדב ואביהוא] אלא על [ב"ח] שהורו הלכה בפני משה רבן.

מאי דרוש?

כתיב: ונתנו "בני אהרן" הכהן אש על המזבחה.

אמרו נדב ואביהוא: אף על פי שהאש יורדת מן השמים, מצוה להביא אש מן ההדיוט. וכיון שהורו כן בפני משה, נענשו.

ותלמיד אחד [המשך הברייתא דמקשינן מינה היא] היה לו לרבי אליעזר, שהורה הלכה בפניו.

אמר רבי אליעזר לאימא שלום, אשתו של רבי אליעזר: תמיה אני, אם יוציא זה התלמיד שנתו!

ולא הוציא שנתו!

אמרה לו אשתו לרבי אליעזר: וכי נביא אתה?!

אמר לה: לא נביא אנכי, ולא בן נביא אנכי, [כלשון הכתוב בעמוס ז' — רש"ש], אלא כך מקובלני: כל המורה הלכה בפני רבו — חייב מיתה.

ומסקינן לקושיין: ואמר רבה בר בר חנה, אמר רבי יוחנן: אותו תלמיד יהודה בן גוריא שמו, והיה רחוק התלמיד ממנו [מרבי אליעזר] שלש פרסאות.

והשתא תיקשי: אלמא, אף על גב שהורה שלא בפניו נמי חייב מיתה?!

ודחינן: בפניו של רבי אליעזר הוה הוראתו של התלמיד, ומה שאמר שהיה רחוק ממנו, על מקומו של התלמיד קאמר, אבל הוראה בפניו היתה.

ותמהינן: והא "רחוק ממנו שלש פרסאות" קאמר?! ואם הוראה בפניו היתה, מה בא להשמיענו — רבה בר בר חנה — שהיה דר בריחוק שלש פרסאות?!

ומשנינן: וליטעמיך, שמו של התלמיד ושם אביו — למה אמר רבה בר בר חנה, ומה בא להשמיענו?!

אלא, על כרחך להכי אמרה, שלא תאמר לא מעשה היה, אלא משל היה. לפיכך סיפר כל פרטי המעשה, שהיה שמו כך וכך, ומקומו שם ושם.

ומכל מקום הוראתו בפניו של רבי אליעזר היתה.

א. אמר רבי חייא בר אבא, אמר רבי יוחנן: כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש.

שנאמר: ויען אליהוא בן ברכאל הבוזי ויאמר: צעיר אני לימים ואתם ישישים, על כן זחלתי ואירא מחוות דעי אתכם.

ודרשינן לשון "זחלתי" שהוא כדכתיב התב: עם חמת "זחלי עפר", שראוי להכישו נחש על שחיוה דעה בפני קשישים הימנו.⁽⁶⁾

שריפה, כדאיתא בכתובות דף ל ב, ונדב ואביהוא שהורו הלכה בפני משה, נשרפו.

לתלמיד חבר, וראה גם בגאון יעקב. 6. כתב בתורת חיים: הכשת נחש הוי כמו

ב. זעירי, אמר רבי חנינא: כל המורה הלכה בפני רבו נקרא חוטא.

שנאמר: כלבי צפנתי אמרתך, ולא בפי, מפני שהיה רבו קיים [וכדלקמן] — למען לא אחטא לך.

ומייתנין סיעתא לכך שהוא צפן אמרתו מפני רבו:

רב המנונא רמי:

כתיב בתהילים שאמר דוד המלך: "כלבי צפנתי אמרתך".

ומאידיך כתיב בדברי דוד: "בשרתי צדק [דברי תורה] — בקהל רב".

ופירשה: לא קשיא.

כאן בזמן שעירא היאירי [שהיה רבו, כדכתיב: "עירא היאירי היה כהן [רב] לדוד"] קיים, אז צפן אמרתו בלבו.

כאן בזמן שאין עירא היאירי קיים, אז בישר דוד צדק בקהל רב.

ואגב דמייתנין האי קרא, מייתנין נמי הא:

אמר רבי אבא בר זבדא: כל הנותן מתנותיו לכהן אחר, מביא רעב לעולם.

שנאמר: עירא היאירי היה כהן לדוד. וכי לדוד הוא דהוה כהן, ואילו לכולי עלמא לא הוי כהן?!?

אלא, שהיה דוד משגח לו מתנותיו שצריך ליתן לכהן. וכתיב בתריה: ויהי רעב בימי דוד.

ג. רבי אליעזר אומר: כל המורה הלכה בפני רבו, מורידין אותו מגדולתו, שנאמר, כי אלעזר הכהן הורה הלכות גיעולי נכרים בפני רבו:

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר צוה ד' את משה. אך את הזהב.

הרי אף על גב דאמר להו: לאחי אבא [משה, שהיה אחי אהרן, אבי אלעזר] צוה — כדכתיב: אשר צוה ד' את משה — ואותי לא צוה.

אפילו הכי איענש.

דכתיב, כשנתמנה יהושע למלך ומנהיג: ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים.

ולא אשכחן, דאיצטריך ליה יהושע לאלעזר, להישאל בו באורים ותומים [מהרש"א].

אמר רב לוי: כל דמותיב מלה [המשיב מלה] מורה הלכה קמיה רביה — אזיל לשאול [למיתה] בלא ולד.

שנאמר, כשהורה יהושע הלכה בפני רבו: ויען יהושע בן נון משרת משה, מבחוריו, ויאמר [כיצד יש לנהוג באלדד ובמידד שנתנבאו במחנה]: אדוני משה בלאם! ראויים הם לכך שתכלאם. דהוי ליה כמורה הלכה.

וכתיב בדברי הימים: נון — בנו, יהושע ג-ב-1. בנו! [כלומר: יהושע היה בנו של נון]. ובתר יהושע לא כתב בן, כי מת בלא ולד. (7)

7. והוי מדה כנגד מדה, שלא היה לו בן תלמיד וממלא מקומו — ריטב"א.